

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра історії України**

**ІНТЕРМАРУМ:
історія, політика, культура
INTERMARUM**

**Наукове періодичне видання
Випуск 5 (2018)**

Видається за рішенням Вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 30 листопада 2018 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: **Вікторія Венгурська** – д-р іст. наук, проф., завідувач кафедри історії України ЖДУ ім. І. Франка.

Заступник головного редактора: **Ольга Білобровець** – канд. іст. наук, доц. ЖДУ ім. І. Франка.

Відповідальний секретар: **Андрій Рацілевич** – канд. іст. наук, доц. ЖДУ ім. І. Франка.

Члени редакційної колегії:

Петро Саух – д-р філос. наук, проф. ЖДУ ім. І. Франка;

Поліна Барвінська – д-р іст. наук, проф. ОНУ ім. І. І. Мечнікова;

Сергій Стельникович – д-р іст. наук, проф. ЖДУ ім. І. Франка;

Володимир Борисенко – д-р іст. наук, проф. НПУ ім. М. П. Драгоманова;

Олександр Жуковський – канд. іст. наук, доц., декан історичного факультету ЖДУ ім. І. Франка;

Вікторія Жуковська – канд. філол. наук, доц., завідувач кафедри міжкультурної комунікації ЖДУ ім. І. Франка;

Микола Козловець – д-р філос. наук, проф. ЖДУ ім. І. Франка;

Галина Стародубець – д-р іст. наук, проф., завідувач кафедри всесвітньої історії ЖДУ ім. І. Франка;

Валентина Шандра – д-р іст. наук, ст. наук. співроб. Інституту історії України НАН України;

Іван Ярмошик – д-р іст. наук, проф., завідувач кафедри спеціальних історичних дисциплін та правознавства ЖДУ ім. І. Франка;

Наталія Ішук – президент громадської організації «Союз польської шляхти Житомирщини»;

Володимир Ішук – головний редактор часопису «Голос Полонії»;

Володимир Осадчий – д-р габілітований, проф. Люблінського Католицького університету;

Ян Щепаняк – д-р габілітований, проф., декан факультету історії та культурного спадку Католицького університету імені Івана-Павла II;

Якуб Садовський – д-р габілітований, проф., директор інституту історії Католицького університету імені Івана-Павла II;

Юзеф Сталя – д-р габілітований, проф., проректор з наукової роботи Католицького університету імені Івана-Павла II;

Ельжбета Осевська – д-р габілітований, проф. Державної вищої професійної школи в Тарнові.

Рецензенти:

Сергій Дегтярьов – д-р іст. наук, проф.;

Олег Мельничук – д-р іст. наук, проф.;

Марина Кругляк – канд. іст. наук, доц.

Засновник і видавець: Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Журнал зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації. Серія КВ № 22983-12883Р.

Журнал включений до переліку наукових фахових видань України.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 326 від 04.04.2018.

Департаментом атестації кадрів України фаховий журнал включено до списку журналів, в яких рекомендується публікувати роботи претендентам на здобуття вчених звань та наукових ступенів (історичні науки).

Адреса редколегії: м. Житомир, вул. В. Бердичівська, 40, корпус № 4, ауд. 204 (кафедра історії України).

Контактний телефон головного редактора: 068-218-89-30 моб.

E-mail: vengerska@ukr.net (головний редактор), intermarum@ukr.net

URL журналу: <http://intermarum.zu.edu.ua>

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=46608>

ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. – Житомир: «Полісся», 2018. – Вип. 5. – 312 с.

ISSN 2518-7694 (Print)

ISSN 2518-7708 (Online)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny: **Wiktoria Węgierska** – dr hab., docent.

Zastępca redaktora naczelnego: **Olga Bilobrowiec** – doktor, docent.

Sekretarz redakcji: **Andrzej Racilewicz** – doktor, docent.

REDAKTORZY: **Petro Sauch** – dr hab., prof.

Polina Barwińska – dr hab., prof.

Sergey Stelnykovich – dr hab., docent.

Wołodymyr Borysenko – dr hab., prof.

Aleksandr Żukowski – doktor, docent.

Wiktoria Żukowska – doktor, docent .

Mykoła Kozłowiec – dr hab., prof.

Galyna Starodubiec – dr hab., prof.

Walentyna Szandra – dr hab., prof.

Iwan Jarmoszyk – dr hab., prof.

Natalia Iszczuk – Prezes Zjednoczenia Szlachty Polskiej na Żytomierszczyźnie.

Włodzimierz Iszczuk – redaktor naczelny magazynu «Głos Polonii».

Włodzimierz Osadczy – prof., dr hab. Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.

Jan Szczepaniak – ks., dr hab., prof., kierownik Instytutu Historii

Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Jakub Sadowski – dr hab., kierownik Historia

Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Józef Stala – ks., dr hab., prof. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie.

Elżbieta Osewska – dr hab., prof. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie.

Założyciel i wydawca: Żytomierski Uniwersytet Państwowy im. Iwana Franki.

Czasopismo jest zarejestrowane w Ministerstwie Sprawiedliwości Ukrainy. Świadectwo Seria KB № 22983-12883P.

Biuro: Ukraina, m. Żytomierz, ul. Wielka Berdyczowska 40, korpus №4, pok. 204 (katedra historii Ukrainy).

Telefon: +380682188930

E-mail: vengerska@ukr.net (redaktor naczelny), intermarum@ukr.net

URL czasopisma: <http://intermarum.zu.edu.ua>

Czasopismo jest zarejestrowane w bazie Index Copernicus International World of Journals: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=46608>

Czasopismo naukowe

INTERMARUM: historia, polityka, kultura. – Żytomierz: «Полісся», 2018. – Num. 5. – 312 s.

We wszystkich artykułach zachowywano ortografię i interpunkcję autorów

ISSN 2518-7694 (Print)

ISSN 2518-7708 (Online)

ЗМІСТ

КОНЦЕПЦІЯ ГЕДРОЙЦЯ-МЕРОШЕВСЬКОГО В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. ПРОСТІР МІЖМОР'Я В СУЧАСНІЙ ГЕОПОЛІТИЦІ

Шаповал Ю. І. Богдан Осадчук: життя і діяльність українського полонофіла.....	8
Бордюг І. О. Є. Гедройць та «українське питання» в період «холодної війни»	35

ПРОЦЕСИ ДЕРЖАВО- ТА НАЦІОТВОРЕННЯ В КРАЇНАХ БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ (1914–2018 РР.)

Венгерська В. О. Національні військові частини в умовах Великої війни як складова державотворення: спільні витоки, відмінності та політичні наслідки діяльності.....	42
Мосієнко О. В. Пропагандистська кампанія на південно-західному фронті Першої світової війни: аналіз історіографії.....	55
Білобровець О. М. Позиція польських політичних сил в Україні щодо співпраці з українськими органами влади (кінець 1917–1918 рр.)	63
Сухобокова О. О. Національна та соціальна складові Української революції 1917–1921 рр. у візії Н. Григорієва.....	73
Ляшкович Р. С. Мобілізації до Дієвої армії УНР 1918–1920 рр.: організація та результативність (за спогадами учасників).....	81
Панченко В. С. Мирові суди Волині на варті законності та правопорядку у роки Української революції початку ХХ ст.....	90

ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ: ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА ВІД РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ДО СУЧАСНОСТІ. ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ

Stroński H. Między tradycją Sazlacheską a komunizmem. Z życia codziennego ludności polskiego narodowosciowego rejonu – Marchlewszczyzny (1925–1935).....	104
Фігурний Ю. С. Козацькі збройні виступи 20–30-х рр. XVII ст. – втрачений шанс для реформування Речі Посполитої.....	122

Поліщук Ю. М. «Польське питання» в політиці російського царизму на Правобережжі України (кінець XVIII – середина XIX ст.).....	133
Шевчук А. В. Кадровий склад підкоморських судів Правобережної України (1797-1831 рр.)	144
Олійник С. В. Львів в часи російської окупації 1914–1915 рр. у публікаціях польських сучасників.....	158
Власюк І. М. Селянські товариства взаємодопомоги на Волині у 20-х рр. XX ст.	166
Степанчук О. В. Публіцистична діяльність Василя Штуля на Волині у період нацистської окупації (1941–1943 рр.).....	174
Ковальчук І. В. Формування місцевої допоміжної поліції і залучення її підрозділів до каральних операцій нацистських окупантів на території Житомирської області у 1941 р.....	180
Очеретяний В. В., Ніколіна І. І. Процес створення нацистської табірної системи на території Польщі в період Другої світової війни....	190
Геча О. А. Єврейські жінки в умовах окупації та евакуації: різні стратегії виживання (на прикладі представниць родини Рабінович).....	199
Цимбалюк О. В. Польське кіно та актори в радянській дійсності.....	209

ІСТОРИЧНА ПОЛІТИКА ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ В КРАЇНАХ БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Рудницька Н. В. Вплив пропаганди та агітації на процес радянізації життя поляків та євреїв Волинської губернії в 20-х рр. XX ст.....	217
Сичевський А. О. Влада та «опіум народу»: антирелігійна агітація і пропаганда в радянські Україні у 1944–1990 рр.....	231
Стельникович С. В. Історична пам'ять в пропаганді самостійницького руху на території Житомирсько-Вінницького регіону у другій половині 1941 р.....	243
Колесник О. А. Від Волині до Бабиного Яру: українська складова музею Другої світової війни у Гданську як польського місця пам'яті....	252

**КУЛЬТУРА, РЕЛІГІЯ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ПРОПАГАНДА В КОНТЕКСТІ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Кордон М. В. Енергетична безпека України як складова національної безпеки.....	263
Рудницька О. П. Правові реформи в Україні та Польщі: спільні та відмінні риси.....	270
Мякінченко І. О. Міжконфесійні відносини в Україні у контексті міжнародної діяльності: церковно-релігійні та державно-політичні аспекти.....	278
Яценко К. А. Мультикультурна освіта як засіб розв’язання міжкультурних протиріч: pro et contra.....	286
Мосієнко О. В. Австро-угорська та російська пропаганда серед військовополонених в роки Першої світової війни: аналіз практик.....	294

ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ

Білобровець О. М., Венгерська В. О. Ювілейний 2018 рік у польсько-українському науковому діалозі (огляд конференцій).....	301
--	-----

**Kordon M. BEZPIECZENSTWO ENERGETYCZNE JAKO ELEMENT
BEZPIECZENSTWA NARODOWEGO**

Bezpieczeństwo energetyczne Ukrainy jest częścią bezpieczeństwa narodowego. Energia jądrowa odgrywa największą rolę na Ukrainie spośród czterech komponentów elektroenergetyki. Ona stanowi prawie 60% całej wytworzonej energii elektrycznej. Ukraina należy do krajów popierających dalszy rozwój energetyki jądrowej. Ważnym zadaniem dla Ukrainy jest zwiększenie udziału energii odnawialnej. Słońce i wiatr muszą działać dla gospodarki. Oszczędność energii pozostaje problemem dla Ukrainy. Ukraina ma olbrzymi potencjał w zakresie efektywności energetycznej, dlatego jej (efektywność energetyczna) wymaga wzmocnienia.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, energia elektryczna, energetyka jądrowa, energia odnawialna, efektywność energetyczna.

УДК 347.97/.99
DOI 10.33287/101825

Рудницька О. П.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри
спеціальних історичних дисциплін та правознавства
Житомирського державного
університету ім. Івана Франка
rudnytska.op@gmail.com

**ПРАВОВІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ:
СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ**

У статті досліджено процеси проведення правових реформ в Україні та Польщі, здійснено їх порівняльний аналіз. Автором вивчено досвід Польщі у частині проведення правових реформ та зроблено висновок, що одним з найважливіших факторів, що вплинув на позитивні зрушення у даній країні, це те, що влада у даній країні відділена від бізнесу. Крім того, саме протидія корупції стала одним із визначальних факторів успішних реформ.

Визначено, що Україною були зроблені успішні кроки в напрямку наближення національного законодавства до законодавства ЄС. Зроблено висновок, що правова реформа в Україні повинна проводитися з урахуванням позитивного досвіду країн Європейського Союзу, зокрема, однієї із найближчих західних сусідок, Республіки Польща.

Ключові слова: реформи, судова система, прокуратура, органи місцевого самоврядування.

З проголошенням незалежності України у державі відбулися суттєві суспільно-політичні та соціально-економічні зміни, триває процес реформування національного законодавства, що є особливо актуальним у зв'язку з обранням нашою державою європейського напрямку розвитку.

Важливим кроком на шляху євроінтеграції стало підписання у 2014 році Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) [1], яка передбачає чіткі зобов'язання з гармонізації законодавства України до законодавства ЄС на основі демократії, верховенства права. Україна вже зробила важливі та необхідні кроки напрямку ефективного проведення правових реформ, проте виконання Порядку денного асоціації, запровадження базових принципів урядування та права ЄС потребує не тільки гармонізації національного законодавства до європейського законодавства, але й вирішення багатьох питань фінансового, організаційного, ресурсного і

методологічного характеру. Для України євроінтеграція – це можливість модернізувати економіку, залучити іноземні інвестиції, подолати технологічну відсталість, створити нові робочі місця, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, здійснити вихід на світові ринки.

Створення громадянського суспільства, становлення України як демократичної, соціально орієнтованої, правової держави, неможливе без здійснення правових реформ. Дані реформи повинні проводитися з урахуванням позитивного досвіду країн Європейського Союзу, зокрема, однієї із найближчих західних сусідок, Республіки Польща, яка поряд з Україною, успадкувала від СРСР економіку з великим потенціалом до зростання, але і з величезними проблемами, потребувала проведення радикальних реформ.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що за період становлення України як суверенної держави окремі аспекти проведення правових реформ в Україні та Польщі досліджено такими вченими, як В. Малярєнко, В. Кравчук, Ю. Шемшученко тощо. Дослідженням європейського досвіду територіальних громад країн – членів ЄС займається велика кількість науковців, серед яких В. Е. Дюрєн, Бєрнар Дрейфюс, І. Р. Зєлуцький, В. В. Рудєнко, В. М. Шаповєл та ін. Нє зменшуючи значєння попередніх наукових праць із цього питання, слід наголосити, що проблеми проведення реформ у сучасних умовах потребують поглибленого дослідження.

Мєтою дослідження реформування правової системи України, зокрема, судових та правоохоронних органів, деєнєтрєлізації владї є виявлення його недоліків та позитивних норм, що дасть можливість удосконалити ці норми, запозичити більш прогрєсивні норми та уникнути негативних наслідків.

Правові реформи в Україні розпочалися у зв'язку з переходом нашої держави до ринкової економіки та, зокрема, з дня проголошення незалежності України, що знайшло своє юридичне закріплення в Деклєрації про державний суверєнітет України від 16 липня 1990 р. [2, ст. 429], та Акті проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. [3, ст. 502]. Відповідно до статті 3 Закону України «Про право наступництва України» від 12 вересня 1991 р. [4, ст. 617] закони Української РСР та інші акти, ухвалені Верховною Радою Української РСР, продовжують діяти на території України, оскільки вони не суперечать законам України, ухваленим після проголошення незалежності. А тому на території нашої держави продовжує діяти в окремих галузях українське законодавство, прийняте в радянський період до проголошення суверєнітету. Крім того, у разі нєврегульованості того чи іншого питання діють і законодавчі акти колишнього Союзу РСР за умови, якщо вони не суперечать Конституції і законам України, що передбачєно Постановою Верховної Ради України від 12 вересня 1991 р. «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» [5, ст. 621]. На початку цього періоду розпочинається реформування правової системи України, у тому числі й судових та правоохоронних органів, адміністративно-територіального устрою, яке триває і сьогодні.

Початком правових реформ у Польщі вважається прийняття Сеймом пакету з 11 антикризових актів, підписаних Президентом цієї держави

31 грудня 1989 р. Одним з найважливіших факторів, що вплинув на позитивні зрушення у Польщі, це те, що влада у даній країні відділена від бізнесу. Протидія корупції стала одним із визначальних факторів успішних реформ. З 2006 р. боротьбою з корупцією серед держслужбовців, а особливо політиків, у Польщі займається Центральне антикорупційне бюро. В результаті тривалих реформ, зокрема, й правової, Польща отримала статус однієї з найстабільніших економік Європи.

Реформа прокуратури та правосуддя в Польщі відбувається одночасно з конституційною реформою в частині правосуддя в Україні. Спрямованість Польщі й України на реформування судової системи та прокуратури зумовила необхідність перебудови правової системи з урахуванням європейських стандартів функціонування. Так, в Україні реформа прокуратури розпочалася із прийняттям 14 жовтня 2014 р. нової редакції Закону України «Про прокуратуру» [6]. Процес реформування органів прокуратури у Польщі розпочався 28 січня 2016 р. з прийняття Сеймом відповідного законодавчого акту «Prawo o prokuraturze» [7].

Доцільно зауважити, що реформування органів прокуратури здійснюється в Україні та Польщі на різних законодавчих рівнях, що пов'язано із різними правовими статусами цих органів. Так, правовий статус прокуратури в Польщі закріплений лише на рівні законів та входить до системи міністерства юстиції вказаної країни. Конституція Республіки Польщі не визначає правового статусу прокуратури, лише ст. 191 даної Конституції зазначає, що одним із суб'єктів звернення до Конституційного Трибуналу є Генеральний прокурор. Польський Закон фактично поєднав посаду Міністра юстиції та Генерального прокурора.

Правовий статус прокуратури України визначається як Конституцією України, так і національним законодавством. На сьогоднішній день прокуратура в нашій державі діє як окремий державний орган з відповідним статусом, не входить до жодної з трьох гілок влади, а отже, як наслідок, є незалежним від вказаних органів. Функції Міністерства юстиції України, як центрального органу виконавчої влади, та завдання органів прокуратури є різними, а тому їх поєднання є неприйнятним.

Процес реформування судової системи в Україні пов'язаний з вибором нашої держави європейського напрямку розвитку, а також з істотними соціальними та політичними змінами, результатом яких має стати підвищення якості послуг правосуддя для громадян, а також дотримання європейських стандартів. Серед правових реформ, які, згідно з Порядком денним асоціації між Україною та ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію в редакції 2015 р. [8] та Планом дій «Україна – Європейський Союз» від 12 лютого 2005 р. [9], нашій державі необхідно провести судову реформу. На виконання змін до Конституції України в частині правосуддя протягом двох останніх років було запроваджено низку важливих змін.

Так, відповідно до положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затверджену Указом Президента від 20 травня 2015 року № 276/2015 [10], метою реформи є утвердження правопорядку, який ґрунтується на високому рівні правової

культури в українському суспільстві, а також діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини.

Аналізую норми Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII від 02 червня 2016 р. [11] та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 2 червня 2016 р. [12] (набрали чинності 30 вересня 2016 р.) новелами реформи правосуддя є перехід до триланкової системи судів (місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд України) та створення в системі судоустрою нових вищих спеціалізованих судів (Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду), які будуть діяти як суди першої інстанції з розгляду визначених законом категорій справ. Важливими кадровими змінами є підвищення вікових та професійних вимог до кандидатів на посаду судді, скасування порядку призначення судді на посаду вперше та встановлення, що судді обійматимуть посади безстроково. Одним із необхідних змін даної реформи є визначення порядку створення та ліквідації судів на підставі закону, зокрема, необхідно враховувати, що проект закону про утворення чи ліквідацію суду вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя. Важливою новелою є запровадження відкритих конкурсів на зайняття посади суддів апеляційних, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду з допуском до них осіб, що не мають суддівського стажу тощо.

Доцільно зауважити, що встановлення нового порядку формування Вищої ради правосуддя (відповідно до даного порядку більшість у складі вказаного органу становитимуть судді, обрані суддями) є важливим кроком у встановленні незалежності судової гілки влади. Тому, важливо зазначити, що 21 грудня 2016 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про Вищу раду правосуддя», який набрав чинності 5 січня 2017 р. [13]. Відповідно до норм вищевказаного Закону, до повноважень Вищої ради правосуддя належить:

внесення подання про призначення судді на посаду; повноваження щодо розгляду скарги на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді; ухвалення рішення стосовно порушення суддею вимог щодо несумісності; ухвалення рішення про звільнення судді з посади; надання згоди на затримання судді чи утримання його під вартою; ухвалення рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя.

Одним з вирішальних етапів судової реформи стало прийняття 3 жовтня 2017 р. Верховною Радою України змін до процесуального законодавства, а саме Закону України № 6232 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [14]. Істотними новелами процесуального законодавства є:

– електронні докази – інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани,

фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Наприклад, дані можуть зберігатись на портативних пристроях, серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі. відеофіксація судового процесу – за клопотанням сторони суд забезпечує відеотрансляцію процесу.

– електронний суд – надсилання електронних повісток за допомогою e-mail або СМС-повідомлень. З'являється можливість подавати процесуальні документи до суду та ознайомитися з матеріалами справи через Інтернет. Під час відкриття справи суддя в ухвалі зазначає веб-адресу сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію зі справи, що розглядається.

– судова медіація – окремий закритий процес досягнення згоди між сторонами за участю судді, коли суддя окремо та закрито спілкується з обома сторонами та шукає можливість досягнення між ними згоди.

– зловживання процесуальними правами – визнається правопорушенням за заявлення численних необґрунтованих відводів суддям, нез'явлення представників та учасників судового процесу в судові засідання без поважних причин та без повідомлення причин, подання необґрунтованих клопотань про вчинення судом процесуальних дій, подання зустрічних позовів без дотримання вимог процесуального кодексу України, подання апеляційних та касаційних скарг на судові акти, які не можуть бути оскаржені тощо. У процесуальному законодавстві встановлюються наступні заходи відповідальності до осіб, які зловживають процесуальними правами: повернення скарги, заяви, клопотання, якщо такі визнані зловживанням процесуальним правом; забезпечення судових витрат, тобто внесення сторонами на депозитний рахунок суду попередньо визначену суму судових витрат у випадку, якщо позов має ознаки завідомо безпідставного або інші ознаки зловживання правом на позов; покладення на сторону, яка зловживає процесуальними правами, судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору; застосування заходів процесуального примусу у вигляді: попередження; видалення із залу судового засідання; тимчасового вилучення доказів для дослідження судом; штрафу; винесення окремої ухвали.

Отже, можна зробити висновок, що реальна судова реформа є неможливою без істотних змін як у правовому статусі судової гілки влади, так і в її персональному складі, а також у порядку доступу до професії самих суддів.

Запроваджена у 2017 р. судова реформа у Польщі занепокоїла Європейський парламент та Єврокомісію, оскільки два з трьох законопроектів передбачали реформування в першу чергу двох найважливіших установ – Верховного суду і Національної судової ради. За новим польським законодавством Верховний суд мав бути підпорядкований Міністерству юстиції, а керівник міністерства отримував право призначати голів апеляційних та окружних судів самостійно, при чому, без погодження із представниками органів правосуддя. Крім того, реформа передбачала право

Міністра юстиції Польщі звільняти всіх суддів Верховного суду і обирати їм заміну.

Також не відповідали принципу верховенства права та незалежності судової гілки запропоновані зміни до Закону Польщі «Про Національну судову раду» [15]. Вказаний орган призначає суддів усіх рівнів. Відповідно до положень Конституції Польщі дана рада є незалежним органом і судді самі вирішують, кого зараховувати до складу ради. З проведенням реформи повноваженнями з призначення членів даного органу фактично був би наділений парламент.

Зауваження до судової реформи були враховані і 24 липня 2017 р. спірні закони були ветовані Президентом Польщі. 25 липня 2017 р. президент підписав лише один із трьох законопроектів судової реформи, а саме, закон про реформування судів загальної юрисдикції.

Важливо зупинитись на реформуванні адміністративно-територіального устрою нашої держави, оскільки децентралізація та розвиток сучасної системи місцевого самоврядування стали основними компонентами проведення реформ у Польщі. Досвід останньої є важливим для України, оскільки він дасть можливість запозичити норми і моделі у сфері функціонування територіальних громад, визначити їх переваги і недоліки

За останні три роки в Україні прийнято значну кількість важливих законодавчих актів у сфері децентралізації влади, одними із яких є Закони України від 5 лютого 2015 р. «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 151-7 [16] та від 28 грудня 2014 р. Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» № 71-19 [17], «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» № 79-VIII від 28 грудня 2014 р. [18], а також Закон України від 5 лютого 2015 р. «Про засади державної регіональної політики», які розпочали процес реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади в Україні. У цей період підготовлено проект змін до Конституції України № 2217а від 1 липня 2015 р. [19]. Перші вибори в Україні в 85 об'єднаних територіальних громад відбулися 25 жовтня 2015 року (Постанова ЦВК від 28 серпня 2015 р. № 193 «Про початок виборчого процесу перших виборів депутатів сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад та відповідних сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2015 р.»). Станом на 14 жовтня 2017 р. в Україні об'єдналося 672 громади. За Концепцією реформування в Україні запроваджується триступенева структура місцевого самоврядування (громада – район – регіон). У процесі проведення реформи передбачається ліквідація місцевих органів виконавчої влади (обласних та районних державних адміністрацій), їх функцій передаються виконавчим органам місцевого самоврядування. Також, згідно проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади), запроваджується посада префекта. Одним з повноважень префекта є здійснення нагляду за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування (ст.ст. 188, 199 зазначеного проекту Закону).

Децентралізація влади шляхом реформування місцевого самоврядування у Польщі триває з 1990 р. вже понад 27 років. На цьому шляху вже було

здійснено ряд важливих та виважених кроків, що довели можливість побудови ефективної та перспективної системи місцевого самоврядування. Територіальний устрій Польщі, який хоч і має простий за організацією характер, але досить вдало функціонує і розвивається.

У 1990 р. відбулася перша муніципальна реформа, наслідком якої стало створення такої одиниці місцевого самоврядування, як гміна. Початком другої муніципальної реформи стало проведення у вересні 1998 р. виборів до трьох рівнів місцевого самоврядування (гміна – повіт – воєводство), а вже з 1 січня 1999 р. запрацювала нова система організації самоврядування. Доцільно зауважити, що триступенева структура не означає вертикального підпорядкування, а кожен рівень має чітко визначені завдання. Такий комплексний підхід проведення реформи у Польщі вже довів свою ефективність, а тому при реформуванні місцевого самоврядування в Україні необхідно використати саме польський досвід про включення у цей процес трьох таких основних компонентів, як законодавчий, організаційний або методичний та суспільний. Здійснивши аналіз устрою та функціонування місцевого самоврядування Польщі й України, можна зробити висновок, що в принципах їх діяльності є як спільні, так і відмінні риси. На сьогоднішній день в Україні проводиться адміністративна реформа, триває процес об'єднання (укрупнення) громад, який був успішно проведений в Польщі. Об'єднані громади в обох країнах мають статус юридичної особи, їх функціонування можливе лише з врахуванням особливостей соціально-економічних, природних та інших умов. Одним з найважливішим важелем децентралізації для обох країн є фінансова самостійність громад. Спільним є запровадження триступеневої структури місцевого самоврядування як в Польщі, так і в Україні, а також – посади сільського старости.

Отже, проведення правових реформ в нашій державі, адаптація національного законодавства до європейських стандартів є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу. Запозичення передового досвіду країн Європи, зокрема, Польщі сприятимуть істотному пришвидшенню проведення правових реформ, покращенню правового регулювання діяльності судових та правоохоронних органів, а також та зміцненню їх правового забезпечення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою України 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 31. – Ст. 429. – (Бібліотека офіційних видань).
3. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502. – (Бібліотека офіційних видань).
4. Про правонаступництво України. Закон України від 12 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 617. – (Бібліотека офіційних видань).
5. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР. Постанова Верховної Ради України від 12 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 621. – (Бібліотека офіційних видань).

6. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
7. Prawo o prokuraturze: Закон Польщі від 28 січня 2016 р. // Офіційний сайт Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2016/177>
8. Порядок денний асоціації між Україною та ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію в редакції 2015 р. // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3FshowHidden=1&art_id=243281941&cat_id=223345338&ctime=1266423569791
9. Про затвердження Плану дій «Україна – Європейський Союз»: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2005 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693
10. Про затвердження Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента від 20 травня 2015 року № 276/2015 // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
11. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України № 1401-VIII від 02 червня 2016 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>
12. Про судоустрій і статус суддів: Закон України № 1402-VIII від 02 червня 2016 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
13. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
14. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України № 623 від 23 жовтня 2017 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415
15. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa / Baza Internetowy System Aktów Prawnych. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20111260714>
16. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України № 151-7 від 5 лютого 2015 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52379
17. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України № 71-19 від 28 грудня 2014 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
18. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України № 79-VIII від 28 грудня 2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/79-19>
19. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проекту Закону України 2217а від 01 липня 2015 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812

Rudnitskaya O. LEGAL REFORMS IN UKRAINE AND POLAND: COMMON AND DISTINCTIVE FEATURES

The article investigates the processes of carrying out legal reforms in Ukraine and Poland, their comparative analysis is made. The author has studied Poland's experience in implementing legal reforms. It is found out that one of the most important factors influencing positive changes in this country is the separatedness of the Polish power from business. In addition, the fight against corruption has become one of the decisive factors for successful reforms. It is concluded that as a result of long-term reforms, in particular legal, Poland has become one of the most stable economies in Europe.

It is determined that the creation of a civil society, the formation of Ukraine as a democratic, socially oriented, rule of law state, is impossible without legal reforms implementation. The author proves that Ukraine has made successful steps to bring up the national legislation closer

to the EU legislation. It is stated that European integration for Ukraine is an opportunity to modernize the economy, attract foreign investments, overcome technological backwardness, create new jobs, increase the competitiveness of the domestic commodity producer, enter the world markets.

The author has studied that the reform of the prosecutor's office is carried out in Ukraine and Poland at different legislative levels, which is related to a different legal status of these bodies. The reform of the judicial system of Ukraine is analysed, in particular, the transition to the tripartite system of courts, the formation of new higher specialized courts in the system of judicial system: the Supreme Court on Intellectual Property and the Supreme Anticorruption Court. The experience of the territorial communities functioning in Poland and Ukraine is studied, their main general and distinctive features are outlined.

It is concluded that the legal reform in Ukraine should be conducted taking into account positive experience of the European Union countries, specifically, one of the closest western neighbors, Republic of Poland.

Key words: reforms, judicial system, prosecutor's office, local self-government.

Rudnicka O. REFORMY PRAWNE NA UKRAINIE I W POLSCE: WSPÓLNE I ODMIENNE CECHY

W artykule zbadano proces prowadzenia reform prawnych na Ukrainie i w Polsce, dokonano ich porównywalną analizę. Autorem zbadano doświadczenia Polski i zrobiono wniosek, że jednym z najważniejszych czynników dla Polski stało to, że władza nie jest zaangażowaną do biznesu. Razem z tym przeciwdziałanie korupcji stało determinującym czynnikiem skutecznych reform.

Wyjaśniono, że Ukraina dokonała skutecznych kroków do zbliżenia ustawodawstwa państwowego do systemu prawnego Unii Europejskiej. Konkludowano, że reformy prawne na Ukrainie wciąż muszą być prowadzone ze względu doświadczenia krajów Unii Europejskiej, zwłaszcza, najbliższej sąsiadki zachodniej Polski.

Słowa kluczowe: reformy, system sądownictwa, prokuratura, samorząd.

УДК 94(477)

DOI 10.33287/101826

Мякінченко І. О.,
аспірантка кафедри історії України
Житомирського державного
університету ім. Івана Франка
myakin-irina@ukr.net

МІЖКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНІ ТА ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті розглядаються міжконфесійні відносини в Україні у контексті міжнародної діяльності, зокрема відповідні церковно-релігійні та державно-політичні аспекти. Визначено, що міжнародна діяльність є одним із напрямків діяльності церков і релігійних організацій в Україні, вона також реалізується у рамках міжконфесійних відносин. І церковно-релігійні організації, і міжконфесійні об'єднання підтримують власні та державно-політичні міжнародні ініціативи. Неоднозначне ставлення різних релігійних конфесій, що вийшло і на міжнародний рівень, спостерігається щодо питання створення Помісної Церкви в Україні. Важливим напрямком міжконфесійного діалогу у міжнародному контексті стали підтримка європейської інтеграції України та протистояння російській військовій агресії в Україні.

Ключові слова: міжконфесійні відносини, міжнародна діяльність, церковно-релігійні